Monmouthshire Local Nature Partnership

Partneriaeth Natur Lleol Sir Fynwy

Edrychwch i fyny!

Gallwch helpu i gadw ein Gwenoliaid Duon yn ein hawyr yn ystod yr haf

Mae Gwenoliaid Duon wedi gostwng gan **75%** ers 1995 yng Nghymru

Adnabod y gwahaniaeth rhyngddynt

Canllawiau cyflym

Gwennol y Glennydd

Rhannau uchaf llwyd-frown (dim pen-ôl gwyn), gwyn oddi tanodd a band brown tywyll amlwg ar draws y frest.

Gwennol y Bondo

Y nodwedd amlycaf yw pen ôl gwyn a glân sy'n gwrthgyferbynnu gyda'r cefn a chynffon glasddu, sy'n amlwg iawn pan fydd yn hedfan.

Gwennol

Y nodwedd fwyaf neilltuol yw chynffon hir gyda hollt dwfn a **"rhubannau"** tenau.

Gwennol Ddu

Yn fwy na'r rhywogaethau eraill yma a heb fod yn perthyn iddynt. Mae ganddynt siâp neilltuol tebyg i gryman/ bwmerang.

Mudo Cam wrth Gam

Prosiect Geo-leolydd BTO

Aildynnwyd gyda chaniatâd Ymddiriedolaeth Ornitholeg Prydain (BTO) / ewch i www.bto.org i gael diweddariad.

Ffeithiau cyffredin am Wenoliaid Du

Mae Gwennol Ddu wedi rhannu ein hadeiladau am ganrifoedd.

Meistri yr awyr

Dim ond i fridio y mae Gwenoliaid Duon y glanio; maent yn bwyta, paru a hyd yn oed yn cysgu ar yr adain, gydag oes hir, hyd at 20 mlynedd. Gallant gyrraedd cyflymder o bron 70mya.

Cartrefi yn yr uchelfannau

Maent yn nythu mewn tyllau bach, craciau a bylchau dan deils to, yn ein adeiladau, gan ffafrio mannau tywyll, amgaeedig.

Taith oes epig

Mewn un oes, mae un Gwennol Ddu yn hedfan pellter tebyg i fynd i'r lleuad ac yn ôl fwy na wyth gwaith.

Teyrngarwch di-ildio

Bydd pâr yn dychwelyd i'r un safle nyth am oes. Maent mor deyrngar fel y gallant anafu eu hunain yn ceisio dychwelyd i nyth sydd wedi eu flocio.

Magu'r genhedlaeth nesaf

Fel arfer mae Gwenoliaid Duon yn dodwy 2-3 wy, gyda chywion yn ymddangos erbyn diwedd Gorffennaf neu ddechrau Awst. Os yw bwyd yn brin, gall cywion fynd i gyflwr o "syrthni" i oroesi nes bod yr oedolion yn dychwelyd.

Rhieni diwyd

I fwydo eu cywion, gall oedolion hedfan dros 500 milltir y dydd, gan ddal hyd at 1,000 o bryfed hedfan mewn cwdyn bwyd arbennig.

Hyfforddi ar gyfer hedfan

Cyn iddynt adael y nyth, mae cywion yn gwneud **"ymarferion"** tu mewn i'r blwch i adeiladu'r nerth maent ei angen ar gyfer hedfan am y tro cyntaf.

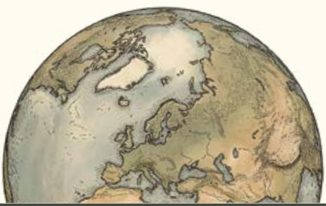

Ble mae Gwenoliaid Duon yn nythu?

Mae Gwenoliaid Duon yn **“ffyddlon i safle”**, gan olygu eu bod yn dychwelyd i’n union yr un lle flwyddyn ar ôl blwyddyn. Dyma’r tair ffordd mwyaf cyffredin y maent yn gwneud cartref yn Sir Fynwy:

Angen cadw agennau naturiol

Mae safleoedd mewn adeiladau carreg hŷn, ond gellir hefyd ddefnyddio adeiladau modern. Dim ond bwlch maint blwch matsis mae Gwenoliaid Duon ei angen i wasgu i ofod nythu tywyll a diogel.

Blychau allanol i Gwennol Ddu

Opsiwn **“ôl-adeiladu”** gwych ar gyfer cartrefi presennol. Caiff y blychau pren neu eco-blastig hyn eu gosod yn uchel dan fondo, yn ddelfrydol ar wal sy’n wynebu’r gogledd.

Lliniaru drwy osod blychau Gwennol Ddu neu friciau integredig ar gyfer Gwennol Ddu

Y safon aur ar gyfer adeiladau newydd neu estyniadau. Mae’r rhain yn friciau gwag a gaiff eu hadeiladu’n syth i’r wal yn ystod gwaith adeiladu. Maent yn barhaol, heb fod angen eu cynnal a chadw ac yn rhoi insiwleiddiad rhagorol i’r adar.

Cyngor da arbenigol ar gyfer gosod blychau Gwennol Ddu

Yn agos at gytref bresennol o Gwennol Ddu

Mae Gwenoliaid Duon yn hoffi ardaloedd cyfagos i ffurfio cytref, lle mae Gwenoliaid Duon yn sgrechian heibio neu o leiaf Gwenoliaid Duon yn hedfan yn uchel uwchben yn yr awyr.

Lleoliad

Yn ddelfrydol gosodwch 2-3 blwch, gan osgoi mannau agored, gwyntog, gwlyb, poeth neu oer. Peidiwch â'u rhoi yn syth uwchben ffenestri neu ddrysau.

Creu stribed glanio fach

Gallwch hefyd wneud cwpan nyth gyda phlu a'i gosod tu mewn i'r flwch, ar y man pellaf o'r twll, fel nyth dechreuol.

Gosod galwr Gwennol Ddu i hybu llwyddiant

Mae hyn yn atgynhyrchu'r hyn sy'n digwydd mewn nythod naturiol, lle mae Gwennol Ddu yn galw o'r tu mewn i'r nyth i ddenu cymar. Mae amserydd yn defnyddiol i osod y galwr.

Yr amserau galw gorau: Gwawr a gwyll

Chwaraewch alwadau Gwennol Ddu adeg y wawr (6-9am) a'r gwyll (6-9pm), mis Mai i mis Awst. Unwaith y mae Gwenoliaid Duon wedi gadael, llenwch y tyllau mynediad (e.e. gyda sbwng) i atal adar eraill rhag defnyddio'r blwch. Gosodwch flychau i ddrudwy ac adar y to hefyd, os oes gennych amser.

Diogel rhag ymosodiad

Diogelwch rhag ysglyfaethwyr yn clwydo, tebyg i wiwerod, brain a sguthanod, a gadael tua 5 metr o ofod awyr glir o amgylch y blwch. Rhowch y blwch bellter o goed, ysgolion, polion ffôn, ceblau a phlanhigion dringo.

Iechyd a Diogelwch

Gofynnir i chi ddilyn yr holl ganllawiau ar iechyd a diogelwch cyfarpar ac offer wrth osod neu wirio blwch Gwennol Ddu a dilyn unrhyw gyfarwyddiadau gan y gwneuthurydd. Osgowch darfu ar gytrefau presennol o wenoliaid du neu glwydfannau ystlumod.

Lleoliad delfrydol yn agos at gytref bresennol o Gwennol Ddu

Wynebu'r Gogledd

Iawn

Wynebu'r Gorllewin

Dim ond os oes cysgod da.

Wynebu'r Dwyrain

Dim ond os oes cysgod da.

Wynebu'r De

Osgoi

Cafodd y llun ei ysbrydoli gan www.Swift-conservation.org.uk

Cornel y Plant

1 Ar ba restr 'Adar o Gonsyrn Cadwraeth' mae Gwenoliaid Duon?

- **A** Rhestr wyrdd (dim consyrn) ☐
- **B** Rhestr oren (peth consyrn) ☐
- **C** Rhestr goch (consyrn mawr) ☐

2 Sut siâp sydd ar Gwenoliaid Duon pan maent yn hedfan?

- **A** Bwmerang ☐
- **B** Saeth ☐
- **C** Ffrosbo ☐

3 Pa mor gyflym y gall Gwenoliaid Duon hedfan?

- **A** 30 mya ☐
- **B** 50 mya ☐
- **C** 70 mya ☐

4 Pam fod cywion yn gwneud 'ymarferion' yn y nyth?

- **A** I fod y cryfaf a chael eu bwydo yn gyntaf ☐
- **B** I baratoi eu hadenydd am hedfan ymhell heb stopio ☐
- **C** I ymestyn ar ôl bod yn gaeth yn y nyth ☐

5 Pa mor bell mae'r rhan fwyaf o Gwenoliaid Duon yn hedfan mewn oes?

- **A** Hanner ffordd i'r lleuad ac yn ôl ☐
- **B** 1 trip i'r lleuad ac yn ôl ☐
- **C** 4 trip i'r lleuad ac yn ôl ☐

6 Pa mor aml mae Gwenoliaid Duon yn glanio heblaw am nythu?

- **A** Llawer o weithiau ☐
- **B** Byth ☐
- **C** Ychydig o weithiau ☐

Atebion: C, A, C, B, C, C

Chwilair Gwennol Ddu

A fedrwch chi ddod o hyd i'r 10 gair yma?

GWENNOLDDU
GOSTYNGIAD
PRYDAIN
YMARFERION
ACROBAT
ADEILAD
SAITHDEG
AFFRICA
TYLLAU
HELP

H	H	H	M	W	W	S	W	X	S	N	K	O	I	I
P	E	V	A	C	F	O	Q	P	M	J	N	G	E	A
P	L	V	C	G	W	E	K	P	E	C	L	T	O	A
J	P	T	R	O	G	W	E	N	N	O	L	D	D	U
E	T	Y	O	S	P	A	F	F	R	I	C	A	R	T
G	D	L	B	T	Q	H	S	O	U	U	Y	C	U	M
Y	D	L	A	Y	R	J	N	A	L	U	X	H	R	A
A	D	A	T	N	E	I	G	T	I	X	Q	S	K	T
D	M	U	P	G	Q	O	T	P	L	T	D	O	E	O
E	U	G	R	I	C	V	H	V	O	R	H	U	E	P
I	Y	E	Y	A	Y	S	T	R	N	Z	G	D	I	C
L	F	Z	D	D	N	H	R	F	M	M	X	F	E	Z
A	Y	M	A	R	F	E	R	I	O	N	E	Q	Y	G
D	K	U	I	T	Q	J	W	H	S	D	H	A	N	O
N	B	H	N	E	X	Q	O	A	W	S	J	L	X	Q

Sut y gallwch helpu

Achub safleoedd nythu

Peidiwch â llenwi tyllau bach, craciau a bylchau mewn adeiladau – maent yn 'ddrysau blaen' i Gwenoliaid Duon. Osgowch flocio nythod Gwenoliaid Du gyda sgaffaldau rhwng mis Mai a mis Awst.

Gosod blwch Gwenoliaid Du

Rhowch flwch ar wal sy'n wynebu'r gogledd, yn ddelfrydol yn agos at gytref presennol Gwennol Ddu. Defnyddiwch alwr ac amserydd, a'i chwarae adeg y wawr a'r gwyll, Mai – Awst.

Cyfrif Gwenoliaid Du

Anfonwch wybodaeth at Swiftmapper. Dim ond Gwenoliaid Duon sy'n bridio mewn safleoedd nyth naturiol neu flychau Gwenoliaid Duon y dylid eu cofnodi, ac nid grwpiau o Gwenoliaid Duon yn sgrechian a welir ar uchder to.

Hybu eu bwyd

Mae pwll neu ardd gyfeillgar i beillwyr yn rhoi'r pryfed maent eu hangen i fwydo eu cywion.

Gwenoliaid Du ar lawr

(Gwisgwch fenig diogelu, diogeliad llygad a masg a golchi eich dwylo wedyn)

Mae Gwenoliaid Du angen gofal arbenigol. Rhowch y Gwenoliaid Duon mewn flwch gydag awyriant at dywel. Cysylltwch cyn gynted ag sydd modd â Swift & Swallow SOS ar Facebook neu filfeddyg. **PEIDIWCH** ceisio taflu neu ryddhau'r Gwenoliaid Duon o uchder na bwydo'r aderyn.

Cysylltwch os oes gennych unrhyw gwestiynau

E-bost: Localnature@monmouthshire.gov.uk

Gwybodaeth gyffredinol ar wenoliaid ddu::

- www.facebook.com/groups/swiftsos
- www.swift-conservation.org
- www.swiftmapper.org.uk

Grwpiau Gwennol Ddu Sir Fynwy:

- Gwenoliaid Duon y Fenni
- Gwenoliaid Duon Brynbuga
- Gwenoliaid Duon Trefynwy
- Gwenoliaid Duon Cas-gwent

Gwefan Gwenoliaid Cyngor Sir Fynwy:

monmouthshire sir fynwy
WcVA CGGC
Ariennir gan Lywodraeth Cymru
Funded by Welsh Government